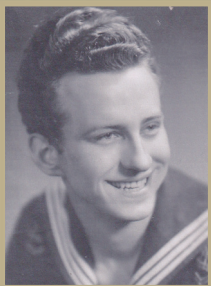

JANUSZ MURAT

Śledztwo w sprawie gdyńskiej placówki organizacji „Kraj” prowadził oficer śledczy WUBP w Gdańsku por. Tadeusz Gryś. Akt oskarżenia sporządzono 7.11.1952 r., został zatwierdzony przez prokuratora Jana Szukuc. Rozprawa odbyła się przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Gdańsku 26.11.1952 r. Rozprawie przewodniczył sędzia por. Edwin Kęsik, oskarżał prokurator kpt. Jan Grabowski. Wyrok ogłoszono 28.11.1952 r. Bogumił Olszewski skazany został na karę 10 lat pozbawienia wolności, odbył karę 3 lat i 10 miesięcy. Tadeusz Nowogrodzki skazany został na karę 7 lat i sześciu miesięcy pozbawienia wolności, odbył karę 2 lat i 7 miesięcy. Tadeusz Prus skazany został na karę 7 lat i sześciu miesięcy pozbawienia wolności, odbył karę 3 lat i 2 miesięcy. Janusz Murat skazany został na karę 4 lat pozbawienia wolności, odbył karę 1 roku i 11 miesięcy. Mieczysław Nowicki skazany został na karę 3 lat pozbawienia wolności, odbył karę 1 roku i 2 miesięcy.

TADEUSZ PRUS

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

OPRACOWANIE:

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk
i Męczeństwa IPN w Gdańsku

TEKST:

Natalia Zych-Janukowicz

GRAFIKA:

Karolina Masłowska

ILUSTRACJE:

Uniwersytet Morski w Gdyni

ANTYKOMUNISTYCZNA ORGANIZACJA MŁODZIEŻOWA „KRAJ”

POLSCIE

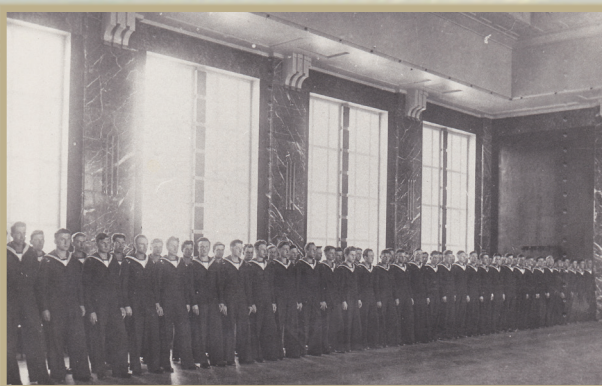
WIERNI

W latach 1944–1956 w Polsce działała duża grupa młodzieżowych organizacji niepodległościowych. Jest to mało znana karta w historii naszego kraju. W świadomości historycznej Polaków istnieje jedynie tzw. „dorosłe podziemie” tworzone przez żołnierzy Armii Krajowej, Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj, Narodowych Sił Zbrojnych oraz Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”. Niestety przez długi czas funkcjonowało w społeczeństwie przekonanie, będące skutkiem komunistycznej propagandy, iż polska młodzież całkowicie popierała nowe władze. Takie postrzeganie ówczesnej młodzieży nie jest zgodne z prawdą. Część młodych ludzi istotnie wybrała rolę tzw. „kreatorów systemu”, część starała się dostosować do nowej rzeczywistości, duża część młodzieży przybrała postawę biernego oporu. Byli jednak tacy, którzy postanowili czynnie sprzeciwić się PRL-owskim władzom oraz narzucanym przez nią ideologię i aparatowi represji.

Działania młodzieży, która sprzeciwiła się komunistycznemu reżimowi wyrażały się m.in. przez publiczne ośmieszanie systemu, rozpowszechnianie wiadomości z zachodnich audycji, rozklejanie ulotek, kolportowanie broszur i gazetek, niszczenie porterów ówczesnych przedstawicieli władzy. Część aktywistów organizowała się w grupy tworząc tajne młodzieżowe organizacje niepodległościowe. Celem tychże zrzeszeń było pokazanie społeczeństwu, że jeszcze nie wszystko zostało stracone, że możliwym jest dalsza walka o niepodległość kraju. W ten sposób organizacje nawiązywały do takich samych ideałów, jak konspiracja tworzona przez byłych członków AK, NSZ czy Zrzeszenia „WiN”. Organy bezpieczeństwa stosowały wobec członków „młodej konspiracji” takie same środki represji, jak wobec „dorosłego podziemia”. Bezwzględnie ich tropiono, prowadzono okrutne śledztwa i przesłuchania, orzekano wobec młodych ludzi wieloletnie kary pozbawienia wolności, a nawet kary śmierci.

Zorganizowana konspiracja Pomorza Gdańskiego skupiała w swoich szeregach kilka tysięcy członków i osób wspierających. Na podstawie dostępnych akt sądowych ustalono, iż sądzonych było około 800 osób. Członkami organizacji byli bardzo młodzi ludzie, w tym niejednokrotnie piętnastoletnie dziewczęta i chłopcy. Z uwagi na brak wielu akt sądowych z tamtych czasów, dane te mogą być mocno zaniżone.

Jedną z konspiracyjnych niepodległościowych organizacji młodzieżowych była organizacja Krajowy Ośrodek „Kraj”. Powstała ona prawdopodobnie z końcem 1948 r. w Warszawie, a swoim działaniem obejmowała teren całej Polski. Działała do lipca 1952 r. Założycielem organizacji

i głównym dowódcą był były żołnierz AK Andrzej Sobota vel Zenon Tomaszewski pseudonim „Wyka”. Placówka Krajowego Ośrodka „Kraj” w Gdyni została utworzona dopiero na początku stycznia 1951 r. Jej założycielem był mechanik okrętowy i słuchacz Państwowej Szkoły Morskiej w Gdyni Bogumił Olszewski. Będąc na urlopie w miejscowości Wieliczka na Zamojszczyźnie, nawiązał kontakt z dwoma członkami organizacji „Kraj” z placówki w Zamościu. Gdy konspiratorzy zorientowali się, że Olszewski ma podobne poglądy zaproponowali mu dołączenie do grupy i zorganizowanie jej placówki w Gdyni. Bogumił Olszewski szybko przystał na tę propozycję i po powrocie do Gdyni rozpoczął werbowanie do organizacji. Jego pierwsze działania polegały na obserwowaniu kolegów i znajomych oraz badaniu ich przekonań politycznych. Ostatecznie Olszewski wybrał

kilka osób, z którymi nawiązał bliższe relacje, byli to: Tadeusz Nowogrodzki, Tadeusz Prus, Janusz Murat i Mieczysław Nowicki. Wszystkie te osoby były również słuchaczami Państwowej Szkoły Morskiej w Gdyni. W dniu 28.06.1952 r. Bogumił Olszewski został oficjalnie mianowany na szefa gdyńskiej organizacji „Kraj”, placówce nadano kryptonim „Grusza”.

Działania młodych konspiratorów polegały przede wszystkim na walce ideologicznej i propagandowej. W jednej z sal wykładowych został zainstalowany

aparat radiowy marki „Nora”. Każdy działacz organizacji mógł słuchać audycji w języku polskim nadawanych z zachodniej Europy. Aparat został dostarczony przez Tadeusza Prusa, a audycji słuchano niemal codziennie, głównie były to BBC, Wolna Europa i Głos Ameryki.

Placówka w Gdyni nastawiona była także na kultywowanie tradycji Szkoły Morskiej. W dniu 7.12.1951 r. w tajemnicy przed władzami szkoły zorganizowali Apel Poległych. Był on poświęcony wszystkim tym słuchaczom Szkoły Morskiej, którzy w czasie wojny zostali zamordowani w niemieckich lub stalinowskich obozach. Była to reakcja na zarządzenie władz Szkoły Morskiej o przemianowaniu jej na technikum oraz rezygnacji z Apelu Poległych. Władze szkoły uzasadniały swoją decyzję tym, iż Apel Poległych miał upamiętniać sanacyjnych absolwentów, co było niezgodne z polityką szkoły, włączoną w komunistyczny mechanizm państwa.

Działalność organizacji w Gdyni nie trwała jednak zbyt długo. W czerwcu 1952 r. funkcjonariusze urzędu bezpieczeństwa publicznego aresztowali łączniczkę Zenona Tomaszewskiego. Poddana trudnym przesłuchaniom i torturom wyjawiała miejsce jego ukrycia oraz nazwiska członków poszczególnych placówek. Na początku lipca 1952 r. rozpoczęło aresztowania w Gdyni. Zatrzymani zostali Bogumił Olszewski, Tadeusz Nowogrodzki, Tadeusz Prus, Janusz Murat oraz Mieczysław Nowicki.

